

**Nordplus Nabo – Nordplus Neighbour
Handlingsplan 2004-2006**

Nordisk Ministerråd
København 23. mai 2003

INNHold

1.0 BAKGRUNN OG UTFORDRINGER

- 1.1 Bakgrunn
- 1.2 Overordnede målsetninger
- 1.3 Prinsippet om "nordisk nytte"
- 1.4 Verktøy for måloppfyllelse

2.0 NORDPLUS NABO - FORMÅL OG UTFORDRINGER

- 2.1 Programmets hovedmålsetninger
- 2.2 Programmets delmål

3.0 PROGRAMKOMITE - OPPDRAG OG ANSVAR

- 3.1 Generelt
- 3.2 Programkomiteens beslutningsansvar for Nordplus Nabo
- 3.3 Administrasjonen av Nordplus Nabo

4.0 HANDLINGSPLAN FOR NORDPLUS NABO

- 4.1 Målgrupper
 - 4.1.1 Utdanningsnettverk
- 4.2 Prioriteringer 2004-2006
 - 4.2.1 Hva kan man oppnå støtte til?
 - 4.2.2 Temasatsinger

5.0 VIDEREUTVIKLING AV HANDLINGSPLANEN

- 5.1 Retningslinjer/guidelines
- 5.2 Arbeidet med handlingsplanen
- 5.3 Evaluering

1.0 BAKGRUNN OG UTFORDRINGER

1.1 Bakgrunn

De nordiske land og de selvstyrende områdenes vilje til å bevare og videreutvikle det nordiske samarbeidet har sitt grunnlag i landenes kulturelle samhørighet, felles menneskesyn og demokratiske tradisjoner. Landene samarbeider om oppgaver der samnordiske løsninger gir fordeler framfor nasjonale tiltak. Samarbeidet skal være til nytte for innbyggerne og styrke nordisk identitet og fellesskap. Konsentrasjon, god ressursutnyttelse og styrking av den nordiske dimensjonen i europeisk og annet internasjonalt samarbeid er nøkkelord i de kommende årenes nordiske samarbeid.

Kulturavtalen av 1971 (og senere endringer) fastslår utdannings- og forskningsministrenes ansvar for det nordiske samarbeidet. Reformrapporten, *"Nordisk samarbeid i en ny tid"* (februar 1995), den såkalte vismannsgruppens rapport *"Öppet för världens vindar"* (oktober 2000) og oppfølgingsrapporten *"Ny nordisk dagsorden"* (2001) trekker opp de politiske prioriteringene for det nordiske samarbeidet. Rapporten *"Närmare Norden"* (2000) la videre grunnlaget for Nordisk Ministerråds *Ministerrådsförslag om en revidert nordisk nærområdesstrategi* (2001) og til *et nytt arktisk samarbeidsprogram* (2001). I tillegg har de nordiske samarbeidsministrene vedtatt et rammeprogram for samarbeid med Nordens nærområder 2003-2005, som føles av en aktivitetsplan for hvert år i perioden.

Nordisk ministerråds nærområdesamarbeid omfatter i dag Danmark, Finland, Island, Norge, Sverige, de selvstyrende områder Færøyene, Grønland og Åland, samt Estland, Latvia, Litauen og Nordvest-Russland. På grunn av Nordvest-Russlands geografiske størrelse, har NMR valgt å prioritere samarbeidet med grensenære strøk. Den nordiske innsatsen i nærområdene skal i størst mulig utstrekning styrke og komplettere de nordiske lands nasjonale innsatser.

Nettverkene til Nordvest-Russland er blitt betydelig utbygget i løpet av de siste par årene, og Nordisk Ministerråd vil i de kommende år legge vekt på å oppfylle strategiens målsetning om en gradvis forskyvning av tyngdepunktet over mot Nordvest-Russland. Vi vil både benytte erfaringene fra slutførte prosjekt i Baltikum, samt starte opp nye prosjekt spesifikt rettet mot Nordvest-Russland.

1.2 Overordnede målsetninger

De overordnede målsetningene for Ministerrådets samarbeid med nærområdene har hittil vært å bidra til en i alle henseender sikker og stabil utvikling, å styrke demokratiet, å øke verdifelleskap med den nordlige delen av Europa, samt å medvirke til utviklingen av en markedsøkonomi og bidra til bærekraftig utvikling i området. Selv om disse målsetningene fortsatt ligger til grunn for Nordisk Ministerråds nærvær i nærområdene, stilles det nå nye krav til innsatsen, i tråd med utviklingen generelt. I takt med utviklingen i nærområdene har også antall aktører i regionen tiltatt. Foruten en rekke NGOer som Nordisk Ministerråd bistår gjennom sin prosjektvirksomhet er også en rekke tyngre, mellomstatlige aktører aktive. Barentsrådet (BEAC), Østersjørådet (CBSS) og Arktisk Råd (AC) er blant de organene Nordisk Ministerråd vil søke å skape en tettere dialog med i årene som kommer. Fra Nordisk Ministerråds side vil man legge vekt på være en proaktiv og synlig aktør i regionen, ikke minst i forhold til EUs handlingsplan for den Nordlige Dimensjon. Nordisk Ministerråds samarbeid med andre regionale aktører skjer innen de enkelte sektorer, og i dette samarbeidet har ministerrådet, med sine budsjettmidler, en avgjørende posisjon ved at det har mulighet til å samfinansiere prosjekt med andre organisasjoner.

Nordisk Ministerråds samarbeidsministre (MR-SAM) har pekt ut fem områder som hver for seg og til sammen er av særskilt strategisk interesse for utviklingen i Norden, i Europa og globalt i de kommende år: teknologisk utvikling, velferd, det indre marked i Norden, miljø og bærekraftig utvikling, samarbeid med naboland og -regioner. MR-SAM har i "Ny nordisk dagsorden" påpekt at samarbeid med landene i nærområdene er høgt prioritert. Konkret nedfelles denne prioriteringen i følgende strategiske mål:

Norden skal agere *proaktivt og synlig* som aktør i gjennomføringen og utviklingen av EUs handlingsplan for den nordlige dimensjon: Dette innebærer at Nordisk Ministerråd vil delta aktivt med innspill og forslag til nevnte handlingsplan.

Økt samarbeid med Nordvest-Russland og Kaliningrad: De eksisterende nettverk utvikles og utdypes både med NGOer og med myndighetene på de forskjellige nivåer. Det ble i 1999 tatt initiativ til å få åpnet et informasjonspunkt i Kaliningrad og forhandlingene om dette fortsetter.

Arktisk Satsing : På forslag fra samarbeidsministrene ga Nordisk Råd sin tilslutning til det Arktiske samarbeidsprogrammet under Nordisk Råd 53. Sesjon i oktober 2001 i København. Som en konsekvens av dette skilles det arktiske samarbeidsprogrammet ut fra nærområdeprogrammet, og Nordisk Ministerråd vil gjøre en særskilt innsats for å identifisere relevante prosjekt.

Omstrukturering av samarbeidet med de baltiske land: Samarbeidet med de baltiske land vil blant annet med hensyn til EUs utvidelsesprosess i stadig større grad få preg av et regulært myndighetssamarbeid mellom likeverdige aktører, som samfinansierer felles prosjekt. Baltisk deltagelse i det nordiske samarbeidet fortsetter og vil bli videreutviklet der dette kan være til felles nytte.

Bedret samarbeid og arbeidsfordeling mellom de ulike regionale og internasjonale aktørene i nærområdene: Nordisk Ministerråd vil som den eneste aktøren i regionen med selvstendige midler, søke en nærmere dialog med BEAC, CBSS og AC. Som et første trinn i denne retning tok Norges utenriksminister initiativ til et møte i Oslo mellom disse organisasjonene, 14. september 2001. Grunnlaget ble således lagt for et samarbeid som Nordisk Ministerråd ønsker å følge opp. Under programperioden vil forholdet til de øvrige regionale aktører blir vurdert med tanke på fremtidig samarbeid.

1.3 Prinsippet om "nordisk nytte"

I reformrapporten konstateres at prinsippet om **nordisk nytte** skal være avgjørende for hvilken virksomhet som skal skje i samnordisk regi. Utgangspunktet for *all* nordisk virksomhet skal være:

- Prioritering av virksomhet som ellers skulle skje i nasjonal/bilateral regi, men der det oppnås påtagelige positive effekter gjennom fellesnordiske løsninger
- Manifestering og utvikling av nordisk samhörighet
- Økning av nordisk kompetanse og konkurransekraft

Dette innebærer at alle nye prosjekter må gjennomgå en grundig vurdering med utgangspunkt i nordisk nytteprinsippet. Prosjektsamarbeid skal suksessivt innrettes i samsvar med ovenstående prioriteringer. For å oppfylle de tre hovedmålsettingene i reformrapporten er det fastsatt generelle retningslinjer for prosjektvirksomhet som støttes av Nordisk Ministerråd.

Kunnskap har i seg selv en egenverdi gjennom å skape forutsetninger for at den enkelte skal utvikle seg og påvirke sin situasjon. Kunnskap må betraktes som en naturlig del av kultursamfunnet som fremmer personlig kompetanse og aktivt samfunnsengasjement. En tydeliggjøring og profilering av det spesielle ved den nordiske tenkning er nødvendig for utviklingen innen Norden, men også for å påvirke den europeisk tenkning om livslang læring. Fornyelse kan bare skje gjennom kritisk analyse av det eksisterende.

I arbeidet med Nordplus Nabo har man lagt vekt på at arbeidet skal gi nytte både for Norden og nærområdene. Gjennom et felles løft kan Norden bidra til å styrke demokratiseringsprosessen i nærområdene, og landene i nærområdene kan på samme måte ha mulighet for å styrke og konsolidere samarbeidet med hverandre. Det er en grunnleggende forutsetning at samarbeidet gjennomføres i forståelse med interesser og ønsker både i Norden og i nærområdene.

Helt siden 1991 har Nordisk Ministerråd initiert tiltak som i stadig sterkere grad bidrar til et godt og utviklende samarbeid med våre nærområder. I den første tiden var arbeidet i hovedsak rettet inn mot de baltiske landene, men etter hvert er Nordvest-Russland kommet med. Et sentralt instrument for å fremme demokratiprosessen i nærområdene har innenfor utdannings- og forskningssektoren vært Den nordiske stipendieordningen for Baltikum og Nordvest-Russland. For at ordningen skal være så optimal som mulig også i tiden framover, er retningslinjene i Nordplus Nabo endret for å oppnå en mer gjensidig forpliktende samarbeidsform.

1.4 Verktøy for måloppfyllelse

Nordisk Ministerråd vil i planperioden konsentrere seg om å gi innhold til og i størst mulig grad oppfylle de politiske målsetningene for samarbeidet med nærområdene ved hjelp av tre kompletterende virkemidler:

Nordisk Ministerråds informasjonskontor i nærområdene

Nordisk Ministerråd har informasjonskontorer i St. Petersburg, Tallinn, Riga og Vilnius. I tillegg er det opprettet kontaktpunkter som en forlengelse av disse kontorene i en rekke andre steder i nærområdene. Informasjonskontorene har som hovedoppgave å drive informasjon om ministerrådets nordisk-baltisk-russiske samarbeid, og vil være sentrale aktører i kvalitetssikringen av programmet gjennom myndighetskontakt og kontakt med programmets brukermiljø.

Støtte- og mobilitetsprogram

Den nordiske stipendieordningen for Baltikum og Nordvest-Russland har i mer enn ti år vært nærområdeprogrammets største enkeltsatsing. Etter en evaluering blir programmets virkeområder videreført under navnet Nordplus Nabo. Dette programmet vil gi støtte til opprettelse av eller tilknytning til eksisterende nettverk innenfor hele utdanningsområdet samt innenfor den frivillige sektoren. I tillegg vil Nordisk forskerutdanningsakademis (NorFA) nettverksprogram NorFA Nabo gi støtte til nettverksbygging for forskerstuderende.

Annen prosjektvirksomhet

Hovedprinsippene i strategien "Nærmere Norden" implementeres i rammeprogrammet ved at prosjektvirksomheten konsentreres om større, politisk relevante prosjekt som synliggjør Nordisk Ministerråds innsats i området. I den kommende periode vil det bli foretatt en selektiv prioritering av hvilken type prosjekt som skal utføres i det enkelte land. Valg av prosjekt vil i den grad det er mulig baseres på ønsker mottatt fra landene i nærområdene. Midler til prosjektsamarbeid med

Litauen, Latvia og Estland vil bli noe redusert i forhold til innsatsen i Nordvest-Russland. I Nordvest-Russland vil man ellers kunne bygge på erfaringene fra samarbeidet med de baltiske landene. Samarbeidsrelasjonene til Nordvest-Russland vil bli søkt styrket, blant annet ved opprettelse av et informasjonspunkt i Kaliningrad. Kontakten med landene i nærområdene vil bli bedret ved at Nordisk Ministerråds Informasjonskontor i regionen benyttes mer aktivt i identifisering og implementeringen av prosjektene. Informasjon om Nordisk Ministerråds virksomhet i nærområdene skal effektiviseres og gjøres bedre tilgjengelig. Dette dreier seg både om virksomheten generelt og utvekslingsordningene spesielt.

2.0 NORDPLUS NABO - FORMÅL OG UTFORDRINGER

Det overordnede mål for Nordplus Nabo er å utvikle det langsiktige nettverkssamarbeidet innenfor hele utdanningsområdet, det vil si all utdanning fra grunnskolenivå til universitets- og høyskolenivå. Dette inkluderer også støtte til nettverkssamarbeid om voksnes læring, enten den foregår i regi av det formelle utdannings-systemet eller innenfor den frivillige sektor i Norden eller nærområdene. Det sentrale er at nettverksaktiviteten har et utdannings- og læringsperspektiv.

2.1 Programmets hovedmålsetninger

I forbindelse med arbeidet med evalueringsrapporten og styregruppens oppfølgingsarbeid med utformingen av handlingsplanens innhold har Nordisk Ministerråd, utdanningsministrene (MR-U) diskutert et nytt innhold i Nordplus Nabo. Innholdet i det nye programmet skal:

- støtte MR-Us prioriteter i nærområdesamarbeidet
- støtte utdanningsamarbeidet mellom Norden og nærområdene
- støtte oppbygging av nettverk og samarbeide mellom frivillige organisasjoner i Norden og nærområdene

2.2 Programmets delmål

Det er utviklet følgende delmål for Nordplus Nabo:

- å ikke dublere nasjonale satsninger
- å knytte de nordiske land og landene i nærområdene tettere til hverandre gjennom etablering av langsiktige nettverk innen hele utdanningsområdet og dermed utvikle samhørighet i regionen
- å skape forutsetninger for et økt samarbeid med den frivillige sektoren
- å skape forutsetninger for gjensidig kunnskapsoverføring
- å gi muligheter for gjensidig utnyttelse av spesialistkompetanse

3.0 PROGRAMKOMITE - OPPDRAG OG ANSVAR

3.1 Generelt

Det overordnede ansvaret for Nordplus Nabo skal ivaretas av en nordisk-baltisk-russisk samarbeidsgruppe/programkomite, som overordnet gis ansvaret for en felles handlingsplan for hele utdannings- og forskningsområdet. Etter forslag fra utdanningsmyndighetene i Norden, Baltikum og Nordvest-Russland oppnevnes gruppen av Nordisk Ministerråd.

Programkomiteen skal i sitt arbeid ha ansvar for å initiere og støtte samarbeid mellom Norden og nærområdene innenfor hele utdanningsområdet, det vil si all utdanning fra grunnskolenivå til universitets- og høyskolenivå samt innenfor den frivillige sektoren.

3.2 Programkomiteens beslutningsansvar for Nordplus Nabo

Programkomiteen skal gjennom årlige møter gi prioriteringer på grunnlag av en felles nordisk-baltisk-russisk handlingsplan på utdannings- og forskningsområdet, der også Nordplus Nabo inngår som ett av samarbeidstiltakene. (se også 4.2.2) De nordiske informasjonskontorene i Baltikum (Tallinn, Riga og Vilnius) og Nordvest-Russland (St. Petersburg) deltar som observatører i møtene og skal være programkomiteens aktive støttespillere i dens arbeid.

3.3 Administrasjon av Nordplus Nabo

Administrasjonen av programmet vil bli ivaretatt av et kontor beliggende i hvert av de nordiske land, og som reguleres ved kontrakt med Nordisk Ministerråd. Hovedansvaret for programmet legges til ett av de nordiske administrasjonskontorene, som gjennom et eget nettverk samarbeider med de øvrige administrasjonsenhetene.

4.0 HANDLINGSPLAN FOR NORDPLUS NABO

Dette er en handlingsplan for Nordplus Nabo fram mot 2006 som er utarbeidet av styringsgruppen for Den nordiske stipendieordningen for Baltikum og Nordvest-Russland på bakgrunn av:

- materiale i tilknytning til og anbefalinger gitt i Stipendieordningens evalueringsrapport
- De sentrale styringsdokumentene i Nordisk Ministerråd
- det svenske formannskapsprogram 2003 "Integration Norden"
- samtaler med Nordisk forskerutdanningsakademi (NorFA)
- samtaler med Norden Folkliga Akademi (NFA)
- samtaler med andre relevante styringsgrupper og programmer

4.1 Målgrupper

Programkomiteen fastsetter prioriteringer for Nordplus Nabo. Aktivitetene innen programmet skal innenfor et livslangt læringsperspektiv bidra til utveksling av erfaring, kunnskap og kompetanse slik at man styrker samarbeidet mellom Norden og nærområdene samt mellom nærområdelandene. Nordplus Nabo er et åpent program og vil alltid legge vekt på en bred tilnærming til ansvarsområdet.

4.1.1 Utdanningsnettverk

Med utdanningsnettverk menes i denne sammenheng et langsiktig og forpliktende institusjonelt samarbeid – med utveksling og deltakelse av forskere, lærere og studenter (både ordinære og voksne). Med nettverk innen den frivillige sektoren menes i denne handlingsplanen et langsiktig og forpliktende samarbeid mellom organisasjoner som prioriterer tiltak innenfor et utdannings- og læringsperspektiv. Den frivillige sektoren vil her være synonymt med non-governmental organizations (NGO). Uansett sektor skal nettverkene bestå av minst to nordiske institusjoner i to ulike nordiske land og to institusjoner i hvert sitt land i nærområdene. Programmet omfatter alle utdanningsinstitusjoner samt forskningsinstitusjoner. Søknader som innebærer samarbeid mellom utdanningsinstitusjoner og frivillige organisasjoner vil ha prioritet.

4.2 Prioriteringer 2004-2006

Programmet skal reflektere aktiviteter som fremmer økt samarbeid av god kvalitet mellom Norden og nærområdene innen satsingsområdene. Det skal være mulig for samarbeidsgruppen å selv ta initiativ til nettverksaktiviteter og imøtekomme mer overordnede temaprioriteringer i henhold til den overordnede handlingsplanen.

Det kreves at minst fire land inngår i nettverket, hvorav minst to skal representere institusjoner i to nordiske land og minst to som representerer hvert sitt land i nærområdene. Det oppfordres til å inkludere så mange land som mulig, og nettverk som inkluderer både baltisk og russisk deltakelse prioriteres. Likeså oppfordres det til aktiviteter som omfatter både den formelle utdanningssektoren og frivilligsektoren. Organiseringen av nettverket ledes av en ansvarlig koordinator.

4.2.1 Hva kan man oppnå støtte til?

Støtte kan gis til dekning av utgifter i forbindelse med etablering av nye eller tilslutning til eksisterende nettverk. Dette gjelder kostnader til reiser, kost og losji i tilknytning til nettverkets aktiviteter, som for eksempel konferanser og nettverksmøter, men også leie av lokaler, utstyr og visumutgifter kan inkluderes. I spesielle tilfeller kan tolkeutgifter i forbindelse med NGO-nettverk støttes. Det gis ikke støtte til lønn, overhead eller kjøp av utstyr. Alle deltakerne i et nettverk skal bidra med en egenandel, enten i form av penger, egeninnsats eller andre ressurser. Det gis støtte til nettverk i maksimum 3 år, hvorav det første året eventuelt kan nyttes til etableringsaktiviteter. Ministerrådets midler vil normalt være en hjelp til å starte prosjekter, og derfor bør det så tidlig som mulig søkes samfinansiering fra andre kilder.

4.2.2 Temasatsninger

Nordplus Nabo er i utgangspunktet et åpent og tverrgående program, som gir støtte til nettverk innenfor hele utdanningsområdet samt innenfor den frivillige sektoren. Programkomiteen vil imidlertid også legge vekt på de tematiske prioriteringene som landene er enige om i henhold til den felles handlingsplanen for samarbeidet mellom Norden, Baltikum og Nordvest-Russland på området utdanning, forskning og IT. Hvilke prosjekter som kan være aktuelle bestemmes i forståelse med programmets samarbeidspartnere og høring av brukermiljøene og kunngjøres foran hver søkerrunde. Det skal løpende tas hensyn til NMRs årlige ordførerprogram samt gjeldende politikk på området.

5.0 VIDEREUTVIKLING AV HANDLINGSPLANEN

5.1 Retningslinjer/guidelines

På bakgrunn av denne handlingsplanen skal programkomiteen utforme guidelines og utlysningstekst for tilsvarende periode som handlingsplanen og som ajourføres fortløpende.

5.2 Arbeidet med handlingsplanen

Programkomiteen vil framover stimulere brukermiljøene til fortsatt innflytelse på innholdet i handlingsplanen gjennom kontaktmøter/høringer med aktører innen hovedområdene. På denne måten vil programkomiteen sørge for at handlingsplan og aktivitetsplan avspeiler sentrale og politisk prioriterte interessefelt for både Norden og nærområdene.

5.3 Evaluering

Ved tildeling av midler fra Nordplus Nabo vil det være et krav at tiltaket skal rapporteres til administrasjonen i det landet som har hovedansvaret for programmet, både når det gjelder bruk av midler og oppnådde resultater. Disse rapportene vil utgjøre en del av grunnlaget når programkomiteen i rimelig tid før handlingsplanens utløp 2006 vil ta initiativ til en evaluering av hele programmet.

Vedlegg 1

De nye NORDPLUS-programmene

Innenfor Nordisk Ministerråds utdanningssektor finnes foruten Nordplus Nabo fire andre mobilitets- og støtteprogram som vender seg til spesielle områder og målgrupper:

- *NORDPLUS JUNIOR*
Målet med Nordplus Junior er gjennom nordisk skolesamarbejde at stimulere interessen for, kundskab om og forståelsen af andre nordiske kulturer, sprog og livsvilkår og dermed styrke den nordiske dimension i grundskolen og ungdoms uddannelserne i de nordiske lande og selvstyrende områder samt fremme den nordiske samhørighed med udgangspunkt i vores fælles nordiske værdier med samme menneske- og demokratisyn. Midlet er at give bidrag til elevers og læreres mobilitet. Aktiviteterne skal have et pædagogisk indhold, samt være forankret i læreplanen og skolens arbejdsplan.
- *NORDPLUS VOKSEN*
Nordplus Voksen-programmet er rettet mod voksnes læring og giver støtte til projekter og aktiviteter, der fokuserer på udvikling og synergi, og involverer samarbejde mellem institutioner/læringsmiljøer.
- *NORDPLUS SPROG*
Nordplus Sprog-programmet skal fremme sprogforståelsen og sprogfællesskabet i Norden, samt styrke de nordiske sprogs stilling i og uden for Norden.
- *NORDPLUS*
Syftet med NORDPLUS är att genom ekonomiskt stöd, närmare knyta samman de nordiska lärosätena för högre utbildning genom nätverk och skapa underlag för en helhetlig nordisk utbildningsgemenskap där lärosäten, lärare och studenter kan utnyttja varandras speciella kompetens.

NORDPLUS ska främja bildandet, konsolideringen, utvecklingen och det ämnesmässiga innehållet av nätverk inom högre utbildning i Norden – såväl inom ämnesområden som mellan ämnesområden – samt främja mobiliteten av studenter och lärare inom högre utbildning i Norden. NORDPLUS ska även bereda mötesplatser för administratörer inom högre utbildning i Norden.

I tillegg til NORDPLUS-programmene finnes også:

- *Nordisk Forskerutdanningsakademi (NorFA)*
NorFA stimulerer og gir støtte til fornyelse av forskerutdanning og forskersamarbeid i Norden og nærområdene gjennom nordiske forskerskoler, analyser og utredninger samt kurs, konferanser og seminarer. NorFA er en plattform for utveksling av idéer og ressurser mellom nasjonelle og nordiske aktører. NorFA har et eget program – NorFA Nabo – som gir støtte til samarbeid i forskernettverk og forskerutdanning mellom Norden og Baltikum.